

ÇOCUK KAVRAMI BAĞLAMINDA OMBUDSMAN KARARLARININ İNCELENMESİ

Examination of Ombudsman Decisions in the Context of the Concept of Child

Öğr. Gör. Alperen AVCI* - Dr. Öğr. Üyesi Derya KAYIRAN**

Geliş Tarihi: 2.12.2022 | Yayına Kabul Tarihi: 8.05.2023

Öz

Toplumların zaman içerisinde örgütlenmeleri ile ortaya çıkan devlet kavramının ardından denetleme kurumuna ihtiyaç duyulmuştur. Birçok ülkede idarenin uygulamalarının insan hakları çerçevesince denetimi ombudsmanlık kurumu ile yürütülmektedir. Ombudsmanlık kurumu ülkemizde 2012 yılında Kamu Denetçiliği isminde kurulmuş ve vatandaş ile idare arasındaki uyuşmazlıklarının giderilmesinde arabulucu görev üstlenmektedir. Ombudsmanlık kurumu tarafından alınan kararlar dünya üzerinde önemli nüfusa sahip çocukları da içermektedir. Çocuklar geleceğin şekillenmesinde önemli vatandaşlar olmaları sebebiyle içerisinde yaşadığı toplum ve devletin ilerlemesinde öncüdürler. Ülkemiz içerisinde de ülke nüfusunun neredeyse yarısını çocuklar oluşturmaktadır. Bu açıdan çalışmamızın amacı çocuk kavramını içeren ombudsman kararlarının sistematik olarak ele alınarak çocuğa yönelik ombudsman kararlarının yıllara, karar türlerine, konuları ile başvuruya konu idare açısından incelenmesidir. Çalışmada araştırma yöntemi olarak nitel veri toplama tekniklerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma örneklemini ombudsman kararlar bilgi bankası veri tabanından karar konusu "çocuk" kelimesi aratılarak 2017 ile Ekim 2022 arasında çıkan kararlar oluşturmaktadır. Bilgi bankasında karar konusu "çocuk" olan 65 ombudsman kararı varken yapılan incelemelerde bu kararlardan 9 tanesinin çocukla

Abstract

After the concept of the state, which emerged with the organization of societies over time, a supervisory institution was needed. In many countries, the supervision of the administration's practices within the framework of human rights is carried out by the ombudsman institution. The Ombudsman institution was established in our country in 2012 under the name of Ombudsman and acts as a mediator in the settlement of disputes between the citizen and the administration. The decisions taken by the Ombudsman institution also include children who have a significant population in the world. Since children are important citizens in shaping the future, they are pioneers in the progress of the society and state they live in. In our country, almost half of the country's population is children. In this respect, the aim of our study is to systematically examine the ombudsman decisions that include the concept of child, and to examine the ombudsman decisions regarding the child in terms of years, types of decisions, subjects and the administration subject to the application. In the study, the document analysis method, one of the qualitative data collection techniques, was used as a research method. The study sample consists of the decisions made between 2017 and October 2022 by searching the word "child", which is the subject of the decision, from the ombudsman decisions database. While there were 65 ombudsman decisions in the data bank with the "child" as the subject of the decision, in the examinations it was decided that

* Muş Alparslan Üniversitesi, Malazgirt Meslek Yüksekokulu Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, alperen.avci@alparslan.edu.tr, orcid.org/0000-0003-2395-9405

** Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, deryakeskinpalta@gmail.com, orcid.org/0000-0002-0137-2119

ilişkili olmadığına karar verilerek veriler 56 karar üzerinden toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizi gerçekleştirildiğinde çocuk kavramlarını içeren ombudsman kararlarının çoğunun 2019 yılında verildiği, başvuru konularının genellikle mahkumlar ile ilgili olduğu ve en fazla başvuruya konu olan idarenin Adalet Bakanlığı olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ombudsman, çocuk, karar, kamu denetçiliği

9 of these decisions were not related to the child, and the data were collected over 56 decisions. When the data obtained was analyzed, it was seen that most of the ombudsman decisions involving the concepts of children were made in 2019, the application subjects were generally related to the prisoners, and the Ministry of Justice was the administration that was the subject of the most applications.

Keywords: Ombudsman, child, decision, ombudsman

GİRİŞ

Toplumsal kalkınma ve ilerlemenin temelinde çocuk bulunmaktadır. Çocuk içerisinde yaşadığı toplumun ileride var olmasının ve devamlılığının sağlanması açısından önem arz etmektedir. Çocuk kavramı toplumsal ve siyasal bir kavram olarak tasvir edilmesinin yanı sıra bu kavram tarihsel süreç içerisinde politik olarak farklı şekillerde algılanmış ve kavramsallaştırılmıştır (Öztañ, 2013). Çocuk kavramı insanlık tarihi ile birlikte ele alınması gerektiğinden; çocuk kavramı dönemsel açıdan farklı tanımlamalar yapılmıştır (Karadoğın, 2019). Yalçın ve Aytaş (2003)'a göre çocuk iki yaşından ergenlik dönemine kadar olan süreç içerisinde büyüyen insan yavrusudur. Eski çağlarda eğitilmesi gereken küçük bireyler olarak görülen çocuklar; Babil ve Roma uygarlıklarında diğer vatandaşlarla eşit görülmekte ve bu bireylere herkese olduğu gibi eşit eğitim verilmekteydi (Elkind, 1999). Kamusal alanda çocuğun varlığından hareketle yapılan çocuk tanımına bakılacak olunursa, çocuk kavramının kamusal alandan ayrılmış kendine özgü bir alana hapsedilmiş, kurallar çerçevesinde yaşayan ve ülkelerin tanımlamalarında eksik olan yurttaşlar olarak tanımlandığı görülmektedir (Cohen, 2005). Oysaki çocuklar toplumsal kaynakları kullanarak kendi iyiliklerinin ve çıkarlarının belirlenmesinde aktif rol oynamaktadırlar (Uyan Semerci vd. 2012). Çocukluk, toplumsal, sosyal, hukuki vb. birçok açıdan farklı açıdan ele alınması gereken bir dönemdir. Çocukluk dönemi detaylı olarak incelendiğinde sahip olduğu farklılıklarla yetişkinlikten ayrılan ve ayrıca gelişimsel yönden ön plana çıkan bir dönemdir (Tan, 1989). Çocuk kendi iyilik ve çıkarlarının belirlenmesinde rol oynarken ailesindeki deneyimlerin etkisinde kalır ve bu açıdan aile çocuğun kararlarının alınmasında çocuk için etkileyici bir unsur ve toplumun yorumlayıcısıdır (Aslan, 2002). Hukuki anlamda çocuk kavramının tanımına bakıldığında ise Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (1989)'ne göre çocuk; "daha

erken yaşta ergin olsa bile on sekiz yaşını doldurmamış kimsedir". Türk ceza hukuku sistemi bakımından çocuk 5231 sayılı TCK (2004)'ya göre "henüz on sekiz yaşını doldurmamış kimse" iken; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (2005)'na göre çocuk; "daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişidir".

Ombudsman

Tarihsel süreç içerisinde insanoğlu gereksinimlerini karşılamak amacıyla örgütlenmiş ve bir arada yaşayan toplum statüsünü almıştır. Toplumların bir araya gelmesi ile oluşturulan en büyük örgütlenme ise devlet olmuştur. Devlet, içerisinde var olan toplumun ve insanların hak ve hukukunu dengeleyen bir kavramdır (Güler, 2022). Devletin zamanla görev ve sorumluluklarının artması ile denetleme sisteminin devleti var eden insanlara karşı gerçekleştirilen haksız uygulamalar, değişen ve gelişen dünya içerisinde devlet yönetimi anlayışında meydana gelen değişimler, vatandaşlara daha iyisini sağlama düşüncesi, devlet ile vatandaş arasında meydana gelen anlaşmazlıkları çözmeye, her iki tarafın da menfaatinin azami seviyede ön planda tutularak sorunları çözüme ulaştırma düşüncesi ombudsmanlık kurumuna ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur (Asker, 2022). Ombudsmanlık "*kanun ile kurulan, birçok ülkede anayasal güvence altında olan, işlem ve eylemlerinde bağımsız, tarafsız ve özerk olan, kamu yönetiminin faaliyetlerini kendisine ulaşan şikayetleri dışarıdan nesnel bir şekilde denetleyen ve inceleyen, yasama organı tarafında atanan, yıllık raporlarını parlamentoya sunan ve bu raporları kamuoyu ile paylaşan bir kurum*" olarak tanımlanmaktadır (Parlak ve Doğan, 2016). Ombudsmanlık terimi farklı ülkelerde çeşitli isimler ile anılmaktadır. Örneğim, İspanya'da "Halkın Savunucusu", Avusturya'da "Halk Avukatı", Fransa'da "Cumhuriyet Arabulucusu", Kanada'da "Vatandaş Koruyucusu", Portekiz'de "Adalet Temsilcisi", İtalya'da "Sivil Savunucusu", Polonya'da "İnsan Hakları Savunucusu" ombudsman kavramını ifade etmektedir. (International Ombudsman Institute, 2013). Ülkemizde ise Ombudsman terimi "Kamu Denetçisi" şeklinde kullanılmaktadır (Gökçe, 2012). Ombudsmanlık kurumu tarihsel açıdan 18. yüzyıla dayanmakta ve günümüzde de işlevini sürdürmektedir. Son yıllarda ülkeler özelinde işlevsel birkaç değişikliğe gitmesine rağmen ombudsmanlık kurumu, kamu yönetiminin denetlenmesi asli görevini sürdürmektedir (Sunal, 2021). Ülkemizde Ombudsmanlık Kurumu, 2012 yılında çıkarılan 6328 sayılı kanunla kurulmuştur (Önen ve Engin, 2019). Ombudsman kamu yönetimi ile vatandaş arasındaki sorunların çözümüne aracılık eden ve uyuşmazlıkların

yargıya gitmeden çözülmesini sağlayan kurum niteliğindedir (Parlak ve Doğan, 2019). Ombudsmanlık kurumunun görev sahasına giren durumlar ülkelere göre farklılık göstermektedir fakat genel olarak bakıldığında kurumun amaçları arasında öncelikle kötü yönetimin engellenmesi, temel hak ve hürriyetlerin korunması, vatandaşlar ile idare arasındaki münasebetlerin geliştirilmesi ve idari faaliyetlerde adaletin sağlanması gibi durumlar bulunmaktadır (Temizkan, 2008). Ombudsmanlık kurumunun bir ülkede varlığı, demokrasinin, insan haklarının ve hukuk devletinin gelişmesine yardımcı olmakla birlikte kamu yönetiminde meydana gelen aksaklıklara dikkat çekerken, doğru uygulamalara işaret etmekte ve tavsiyeleriyle uygulamaları güçlendirmektedir (Tutal, 2014).

Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) Temmuz 2022 verilerinden Adrese Dayalı Kayıt Sistemi üzerinden yapılan sonuçlara göre 2022 yılı itibariyle Türkiye'nin nüfusu 84 milyon 680 bin 273 kişidir. Bu nüfus içerisinde çocuk nüfus oranının %26,9 ile AB ülkelerinin çocuk nüfus oranlarından daha yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye nüfusu içerisinde 15-24 yaş grubu arasında yer alan genç nüfusun oranı ise oranın %15,3 olduğu görülmektedir. Çocuk nüfusunun genel nüfus içerisinde oldukça önemli bir yere sahip olduğu ülkemiz de çocuklara yönelik özel bir uzman çocuk kamu denetçiliği kurumu oluşturulmamıştır. 22 Nisan 2014 tarihinde kurum bünyesinde açılan KDK Çocuk olarak faaliyet göstermekte olan web sitesi üzerinden çocuk haklarının ihlallerine yönelik başvurular alınmaya başlanmıştır. (Soykan, 2022). Çocukların başvuruları bu site (kdkcocuk.gov.tr) üzerinden kamu denetçiliği kurumu tarafından kabul edilerek karara bağlanmaktadır. Kamu denetçiliği tarafından gerçekleştirilen bu uygulama tam olarak çocuk ombudsmanlığını yansıtmamaktadır. Dünya üzerinde korunmaya muhtaç ve savunmasız çocuklar için son zamanlarda birçok ülke de Çocuk Hakları Kamu Denetçiliği sistemi uygulanmaktadır (Altuğ, 2002). Çocuk Ombudsmanlığı, çocukların hak ve çıkarlarını koruma açısından toplum içerisinde çocukları koruyan bekçi görevi üstlenmektedir. (Önen ve Ergüzel, 2021). Çocuk ombudsmanı, çocukların yasal haklarının ve çıkarlarının korunmasını sağlayan, çocukları güvence altına alan ve çocuklara yönelik her türlü şikayeti inceleyerek karara bağlayan bir kurumdur. 20 Kasım 1989'da Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile çocuk haklarının güvence altına alınmasına rağmen ilk Çocuk Ombudsmanlığı kurumu Norveç tarafından 1981 yılında çocukların çıkarlarını koruma ve politika oluşturma da çocukların temsilcisi ve politikaların yerine getirilmesinde görevli olarak hizmet etmek amacıyla kurul-

muştur (Jorgensen vd., 2011). Çocuk ombudsmanlığı kurumu devlet kurumları tarafından alınan kararlara müdahale edemezken çocukların haklarının daha iyi korunması doğrultusunda yasada ve ya uygulamada değişiklik yapma zorunluluğu konusunda yetkilileri uyarma yetkisine sahiptir (Mamur Işıkcı ve İnce, 2017). Türkiye'nin Çocuk Hakları Sözleşmesini imzalamış olması ve çocuk haklarının uygulanabilirliğini artırmak için gerekli düzenlemeleri yapma yükümlülüğünün olması, hem de çocuklara yönelik hizmetlerin sağlanmasına yönelik mevcut örgütlenmedeki eksiklikler sebebiyle Çocuk Ombudsmanlığına Kurumunun kurulmasına ihtiyaç vardır.

Böylesi genç bir nüfusa sahip bir ülkede, çocuklara yönelik bir ombudsmanlık kurumunun var olmaması sebebiyle ombudsmanlık kurumu tarafından alınan ve konusu "çocuk" olan kararların incelenmesinin önem arz ettiğine inanılmaktadır. Çalışmamızın amacı da ombudsman kararlarının, ülke nüfusunda yeri yadırganmayacak öneme sahip olan çocuklar bağlamında kapsamlı ve bütüncül bir şekilde analiz edilmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır. Çocuk kavramını içeren ombudsman kararların;

1. Tarihsel dağılımı nasıldır?
2. Türü nasıldır?
3. Konusu nedir?
4. Konu olduğu idare nedir?

YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, örnekleme, veri toplama süreci ve araçları ile veri analizi ile ilgili bilgilere yer verilecektir.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi modeli kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, bir konuyla ilgili geniş bakış açısı elde etmek isteyen araştırmalardır (Büyüköztürk vd., 2019). Yıldırım ve Şimşek (2016) nitel araştırmayı, nitel sürecin izlendiği, nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı (Gözlem, görüşme, doküman incelemesi), olgu ve olayların kendi ortamlarında gerçekçi ve bütüncül bir yaklaşımla ortaya konulduğu araştırmalar olarak tanımlamıştır. Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan

durum çalışması deseni kullanılmıştır. Chmiliar (2010)' a göre durum çalışması, sınırlı bir sistemin nasıl işlediği ve çalıştığı hakkında sistematik bilgi toplamak için çoklu veri toplama kullanılarak o sistemin derinlemesine incelenmesini içeren metodolojik bir yaklaşımdır (akt. Subaşı ve Okumuş, 2017) .

Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama aşamasında nitel araştırma yöntemlerinin veri toplama tekniklerinden olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, hâlihazırda basılı ve ya elektronik ortamda bulunan kaynakların incelenmesi, analiz edilmesi ve değerlendirilmesi işlemlerinin sistematik bir işleyiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Doküman analizinde çalışmanın konusu hakkında olan verileri ortaya koyacak tarama işleminin yapılması ve bu verilerin kayıt altına alınması için bir sistemin geliştirilmesi önemlidir (Gürbüz ve Şahin, 2018). Araştırmanın veri kaynağını 2017-2022 yılları arasında karar konusu “çocuk” olan Ombudsman Karar Bilgi Bankasında yer alan olan 65 ombudsman kararı oluşturmaktadır. Ombudsman Karar Bilgi Bankası’nda karar konusu kısmına “çocuk” kelimeleri yazılarak aratılmış ve bulunan kararlar taranmıştır. 65 kararın 9 tanesinin çocuklara yönelik karar içermediği belirlenmesi sebebiyle çalışma verileri 56 karar üzerinden toplanmıştır.

Ombudsman Karar Bilgi Bankası’nda yer alan çocuk konulu kararların genel eğilimini görmek ve “çocuk” temalı kararlar alanında herhangi bir çalışmaya rastlanılmadığı için bu veri kaynağı seçilmiştir.

Araştırmada betimsel içerik analizi yöntemi kullanıldığı için veri toplama aracı olarak betimsel içerik analizi şablonu kullanılmıştır. Bu yöntemle yapılmış çalışmalar incelenerek (Çetinkaya ve Taşar, 2017) araştırmacıların dikkat ettikleri başlıklara bakılmış, eğitim bilimleri alanında iki akademisyenin görüşleri alınarak bir şablon hazırlanmıştır. Şablon, uzman görüşleri çerçevesinde gerekli düzeltmeler yapılarak sınıflama formu haline getirilmiştir. Veri toplama aracı olarak kullanılacak şablonda, “yıl, karar, karar konusu ve başvuruya konu idare” başlıkları bulunmaktadır.

Verilerin Analizi

Nitel araştırmalarda ortaya çıkan bulguların çözümlenmesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Bu araştırmada verilerin analizinde betimsel içerik analizi

kullanılmıştır. Betimsel içerik analizi yüzde ve frekans yoluyla veriler sağlayarak durumu olabildiğince dikkatli tanımlaması sebebiyle seçilmiştir. Yapılmış olan betimsel analiz ile Türkiye’de ombudsman kurumunun çocuk kavramını içeren 56 kararı araştırmacı tarafından belirlenen 4 maddelik sınıflama formu ile incelenmiştir. Yayın sınıflama formunda kararların ağırlıklı olarak hangi yıllarda verildiği, türleri, konuları ve başvuruya konu idareleri yer almıştır. Elde edilen veriler betimsel içerik analizi formuna işlenip ardından Excel programında tablollaştırılmış ve analiz süreci tamamlanmıştır. Araştırma verilerinin toplanması ve analizi sürecinde veriler iki araştırmacı tarafından bağımsız bir şekilde web sayfasında yer alan veriler dikkate alınarak kodlanmıştır. Kodlanan veriler araştırmacılar tarafından yıl, karar türü, karar konusu ve başvuruya konu idare başlıkların da elde edilen benzerlikler açısından bir araya getirilerek aynı kodlar altında toplanmıştır. Kodlayıcılar arası tutarlık (Güvenirlilik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100) hesaplanması, uyum yüzdesinin %97 olarak bulunmuştur bu değer çalışmanın güvenilir olduğu şeklinde yorumlanabilir (Miles ve Huberman, 1994). Kodlama web sayfası dikkate alınarak yapılabilir, ayrıca kod oluşturulmuşsa yazar/yazarların katkısından bahsedilebilir.

BULGULAR

Bu bölümde çalışma kapsamında elde edilen bulgular, alt problemlere göre sunulmuş ve bulgulara ilişkin yorumlar yapılmıştır.

1. Kararların tarihsel dağılımı nasıldır ?

Türkiye’de çocukları içeren ombudsman kararlarının yıllara göre dağılımı aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Tablo 1. Kararların yılları

Yıl	f
2017	3
2018	5
2019	12
2020	9
2021	11
2022	16

Yukarıdaki tabloya göre çocukları içeren 2017 yılında 3, 2018 yılında 5, 2019 yılında 12, 2020 yılında 9, 2021 yılında 11 ve 2022 yılında ise 16 ombudsman kararlarının alındığı görülmüştür. Buna göre çocuk konulu en fazla ombudsman kararı 2022 yılında alınmıştır.

2. Kararların türünün dağılımı nasıldır ?

Türkiye’de çocukları içeren ombudsman kararlarının türlere göre dağılımı aşağıdaki grafikte verilmiştir.

Tablo 2. Kararların türleri

Türü	f
Tavsiye	39
Kısmen Tavsiye	2
Ret	10
Kısmen Tavsiye Kısmen Ret Kararı	5

Tablo 2’ye göre çocukları içeren ombudsman kararlarının türlerine bakıldığında tavsiye kararı 39, kısmen tavsiye kararı 2, ret kararı 10 ve kısmen tavsiye kısmen ret kararı ise 5 tanedir. Bu bulguya göre çocukları içeren ombudsman kararlarının genellikle tavsiye kararı türünde olduğu görülmekteyken, en az kısmen tavsiye kararı verildiği görülmektedir.

3. Kararların konusu nedir ?

Türkiye’de çocukları içeren ombudsman kararlarının konusu Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Kararların konusu

1.	<i>“Başvuran, mevcut yasalar ve uygulamalar sebebiyle velayeti kendisinde olmayan çocuklarıyla kişisel ilişki tesisini düzenli olarak sağlayamadığını, bu alanda kendisinin ve çocuklarının haklarının ihlal edildiğini ifadeyle, uluslararası sözleşmelerle ve Anayasamızla garanti altına alınan hakların ulusal mevzuata yansıtılması ve buna uygun olarak mağduriyetlerin engellenmesi için gerekli idari tedbirlerin alınmasını talep etmektedir.”</i>
2.	<i>“Başvuran, mevcut yasalar ve uygulamalar sebebiyle boşanma sonrası velayet sahibi olmayan tarafla çocuğu arasında kişisel ilişki tesisinin düzenli olarak sağlanamadığını, bu alanda ebeveynler ile çocukların haklarının ihlal edildiğini ifadeyle, uluslararası sözleşmelerle ve Anayasamızla garanti altına alınan hakların ulusal mevzuata yansıtılması ve buna uygun olarak mağduriyetlerin engellenmesi için gerekli idari tedbirlerin alınmasını talep etmektedir.”</i>

3.	<i>"Başvuran, mevcut yasalar ve uygulamalar sebebiyle velayeti kendisinde olmayan çocuklarıyla kişisel ilişki tesisini düzenli olarak sağlayamadığını, bu alanda kendisinin ve çocuklarının haklarının ihlal edildiğini ifadeyle, uluslararası sözleşmelerle ve Anayasamızla garanti altına alınan hakların ulusal mevzuata yansıtılması ve buna uygun olarak mağduriyetlerin engellenmesi için gerekli idari tedbirlerin alınmasını talep etmektedir."</i>
4.	<i>"Başvuramın, eğitim-öğretim desteğinden ve PYBS bursundan çocuklarının faydalandırılması talebi hakkındadır."</i>
5.	<i>"Devlet Parasız Yatılılık ve Bursluluk Sınırlarında öğretmen çocuklarına ayrılan % 5'lik kontenjanın kaldırılması talebi ile sınav uygulamasına ilişkin diğer talepleri hakkındadır."</i>
6.	<i>"Maltepe 2 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda, kapasitenin üzerinde çocuğun usulsüz olarak barındırıldığı iddiasına istinaden, yaşanabilecek hukuk ihlallerinin önüne geçilmesini teminen konunun araştırılıp incelenmesi talep edilmektedir."</i>
7.	<i>"Başvuran, çocuklarıyla kişisel ilişkisinin engellendiğini, çocuklarını ancak icra kanalıyla görebildiğini, icra masraflarını ödeme gücünün kalmadığını ifadeyle kişisel ilişki tesisinde yaşanan hak ihlallerinin giderilmesi için gerekli yasal ve idari tedbirlerin alınmasını talep etmektedir."</i>
8.	<i>"Geçmişe yönelik olarak verilmeyen çocuk yardımlarının tarafına ödenmesi talebi hakkındadır."</i>
9.	<i>"Kamu görevinden emekli olan vatandaş eşine ve çocuklarına hususi pasaport verilmesini talep etmektedir."</i>
10.	<i>"Başvuran, oğlunun engelli olması sebebiyle ayrımcılığa ve baskıya maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir, başvuran konunun incelenerek çözümlenmesini, soruşturma sonucunun tebliğini ve tespit edilecek hususlarda idare aleyhine tavsiye niteliğinde karar verilmesini talep etmektedir."</i>
11.	<i>"Çocuk yardımı ve asgari geçim indirimi ödeneğinin ödenmesi talebi hakkındadır."</i>
12.	<i>"Başvuran, çocuk teslimi ve çocukla kişisel ilişki tesisine yönelik ilamların icra sistemi dışına çıkarılarak ücretsiz bir şekilde gerçekleştirilmesini talep etmektedir."</i>
13.	<i>"21/12/2018 tarihinde Sincan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleşen olaylar ve yapılan müdahale hakkındadır."</i>
14.	<i>"Başvuran, çocuk icrasının kaldırılmasını, ortak velayet hakkının tanınmasını ve çocuğu ile "düzenli ve sürekli kişisel ilişki tesisinin" sağlanması için gerekli yasal ve idari düzenlemelerin yapılmasını talep etmektedir."</i>
15.	<i>"Köyüne çocuk parkı yapılması, masa ve oturma bankı verilmesi talepleri hakkındadır."</i>
16.	<i>"Başvurucunun oğlu engelli çocuk ... için yeniden evde bakım ücreti ödenmesi talebi hakkındadır."</i>
17.	<i>"Başvuramın Eskişehir Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün 18/06/2018 tarih ve E.397481 sayılı 'Güreş Kafile Onayı' konulu Görev Oluru kapsamında çocuk sporcuların masraflarının karşılanması talebi hk."</i>
18.	<i>"Ceza infaz kurumlarında bulunan çocukların açık görüş yapabilmesi için Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkındaki Yönetmelikte değişiklik yapılması talebi hakkındadır."</i>
19.	<i>"Başvuran, engeli %40 altında olan çocuklara sunulan eğitim ve istihdam hizmetlerinin yetersiz olduğunu ifade etmektedir."</i>
20.	<i>"Çocuklar için park alanı ve yeşillendirilerek ağaçlandırılma alanı yapılması talebi hakkındadır."</i>
21.	<i>"Başvuran, çocukları için sosyal yardımda bulunulmasını talep etmektedir."</i>
22.	<i>Engelli çocuk aile yardımı hakkında.</i>
23.	<i>"Başvuramın, Talipli Köyünde yaşayan çocukların oyun haklarının güvence altına alınması talebi hakkındadır."</i>
24.	<i>"Çocuk yardımının geriye dönük ödenmesi talebi hk."</i>

25. "Başvuramın aile ve çocuk yardımı talebidir."
26. "Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından Vadim TV ve Doruk TV logolu kanalların çocukların, gençlerin ve toplumun ahlak yapısı üzerinde olumsuz etkiler bırakan içerikteki reklamlarının engellenmesi ve ya bu içerikten arındırılması, bu konuda kanuni düzenleme gerekiyorsa TBMM tarafından yasal düzenleme yapılması talebi hakkındadır."
27. "Hükümlü annenin, 6 yaşını dolduran kızının eğitim-öğretim dönemi sonuna kadar ceza infaz kurumunda kendisiyle kalması talebi hk."
28. "Geçmişe dönük engelli çocuk yardımı ödenmesi talebi hk."
29. "Başvurucu çocuğun, evde bakım hizmeti ücretinden faydalandırılması yönündeki talebi hakkındadır."
30. "Başvuran çocuğun, çocukların kültürel ve sanatsal faaliyetlere katılım hakkının desteklenmesi amacı gözetilerek hazırlanan mevzuat hükümleri gereği hak ettiği cumhuriyet altınlarının tarafına verilmesi talebi hakkındadır."
31. "Başvuran çocuğun, çocukların kültürel ve sanatsal faaliyetlere katılım hakkının desteklenmesi amacı gözetilerek hazırlanan mevzuat hükümleri gereği hak ettiği cumhuriyet altınlarının tarafına verilmesi talebi hakkındadır."
32. "Başvuru sahibinin "3-6 Yaş Çocuk Bakımı ve Eğitimi" alanında almış olduğu kurs bitirme belgesinin geçerli sayılarak atamasının yapılması talebi hakkındadır."
33. "Başvuramın ve eşinin, çocuklarının anne babalarını aynı anda ziyaret edebileceği, eşi ve kendisinin de açık ve kapalı görüşlerde birbirlerini görebileceği, çocuklarına yakın olan cezaevlerinden birine nakil talebi hakkındadır."
34. "Başvuran çocuk, tabletinin olmaması nedeniyle EBA sisteminde verilen derslere katılmadığını belirterek tablet talebinde bulunmaktadır."
35. "Çocukların barındırıldığı ceza infaz kurumlarında, ortak kullanımlarına çamaşır ve kurutma makinesi tahsis edilmesi istemine ilişkindir."
36. "Suça sürüklenen çocuğun ve davamın tüm ayrıntılarını ifşa eden ilanent tebligat uygulamasının kaldırılması ve konuyla ilgili yasal düzenleme yapılması talebi hk."
37. "Başvuramın bakmakla yükümlü olduğu eşi ve çocuklarının zorunlu sağlık sigortası masraflarının bağlı bulunduğu kurum tarafından ödenmesi talebi hakkındadır."
38. "Başvuramın eşi ve çocuklarının sosyal yardım taleplerinin reddedilmesi işlemlerinin hukuka aykırı olduğu iddiası hakkındadır."
39. "Başvuramın, eşi ile birlikte çocuklarının bulunduğu Seydişehir de bulunan Ceza İnfaz Kurumuna nakillerinin yapılmasını talep etmektedir."
40. "Başvuramın telefon görüşmelerinde yaşadığı sorunların giderilmesi ile eşi ve çocuklarının bulunduğu Kayseri ilindeki infaz kurumlarından birine nakil istemi hakkındadır."
41. "Ceza infaz kurumunda bulunan başvuranın ve eşinin, çocuklarının ikamet ettiği ilde bulunan bir ceza infaz kurumuna nakil talebi hakkındadır."
42. "Başvuramın, çocukları ile yakından ilgilenebilmek ve aile bütünlüğünü sağlamak için Diyarbakır ilinden İstanbul ve ya Sakarya iline nakil talebi hakkındadır."
43. "Başvuran, eşi ile birlikte aynı ceza infaz kurumunda olduklarını ifadeyle, çocuklarının ikametine yakın bir ceza infaz kurumuna nakillerini talep etmektedir."
44. "Başvuramın, eşinin de ceza infaz kurumunda olduğundan bahisle çocuklarının yaşadığı ildeki bir ceza infaz kurumuna nakil talebi."

45. "Çocuk yardımı alma talebi hk."
46. "Başvurucunun çocuğunun özel gereksinimli olması ve Bayburt ilinde tedavisinin mümkün olmaması nedeniyle, çocuklar üzerinde doğrudan ya da dolaylı etkisi olan tüm idari işlemlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesi gereği, Mersin iline nakil edilme talebi hakkındadır."
47. "Başvuramın, eşinin hükümlü olarak barındırıldığı infaz kurumunun bulunduğu ve çocuklarının bakım ve gözetiminde olduğu ailesinin yaşadığı Kocaeli ilinde bulunan bir infaz kurumuna nakil istemine ilişkindir."
48. "Başvuran çocuk, Batman Merkez İbn-i Sina Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Anadolu Meslek Programı Sağlık Hizmetleri alanına nakil müracaatı talebinde yaşadığını iddia ettiği mağduriyetin giderilmesini talep etmektedir."
49. "Tarsus 2 No'lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan başvuranın, eşinin de aynı anda Şırnak T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunması sebebiyle ailece yaşadıkları mağduriyetin giderilmesini teminen, çocuklarının bulunduğu İstanbul iline nakledilmesi talebi hakkındadır."
50. "Başvuramın, kendisinden farklı bir ildeki ceza infaz kurumunda bulunan eşiyile birlikte, çocuklarının ikametine yakın bir ceza infaz kurumuna nakledilme talebine ilişkindir."
51. "Kolaylaştırıcı kişi uygulamasından faydalanma hakkının sadece otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar değil tüm özel gereksinimli çocuklara tanınması talebi hakkındadır."
52. "Başvurucunun oğlu ile birlikte diğer özel gereksinimli çocukların nitelikli eğitim alma haklarının güvence altına alınması talebi hakkındadır."
53. "Engelli çocukları bulunan başvuranın eğitim izni talebi hakkındadır."
54. "Başvuran çocuğun, çocukların kültürel ve sanatsal faaliyetlere katılım hakkının desteklenmesi amacı gözetilerek hazırlanan mevzuat hükümleri gereği isminin tebliğler dergisinde yayımlanması talebi hakkındadır."
55. "Açık Ceza İnfaz Kurumlarına Ayrıma Yönetmeliği'nin çocukken yargılaması başlamış kişiler açısından uygulanmasına ilişkin bazı hususlarda Yönetmeliğin ilgili maddelerinde değişiklik yapılması talebi hakkındadır."
56. "Özel gereksinimli çocuk için evde bakım aylığı bağlanması talebi hakkındadır."

*Karar konuları <https://kararlar.ombudsman.gov.tr> sitesinden karar konusu kısmına "çocuk" yazılarak doğrudan alınmıştır.

Tablo 3 göz önüne alındığında çocuk kavramını içeren ombudsman kararlarının konularının genellikle ceza infaz kurumunda cezalarını çekmekte olan mahkumların çocukları ve ailelerinin bulunduğu illere nakil edilmek istemeleri yönünde başvuru yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuyu özel gereksinimli çocuklara yardım yapılması, eğitimsel talepler ve çocukların oyun hakkını kapsayan konular takip etmektedir.

4. Başvuruya konu olan idarelerin dağılımı nasıldır ?

Türkiye'de çocukları içeren ombudsman kararlarına başvuruya konu olan idarelerin dağılımı aşağıdaki tablo da verilmiştir.

Tablo 4. Başvuruya konu idareler

Başvuruya Konu İdare	f
Adalet Bakanlığı	19
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	14
Milli Eğitim Bakanlığı	12
Türkiye Büyük Millet Meclisi	4
Türkiye Barolar Birliği	3
Sağlık Bakanlığı	3
Ceza ve tevkifevleri genel müdürlüğü	3
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	1
Milli Savunma Bakanlığı	1
Hazine ve Maliye Bakanlığı	1
Adana Valiliği	1
Gümüşhane Valiliği	1
Balıkesir Valiliği	1
Sivas Valiliği	1
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	1
Şehitkamil Kaymakamlığı	1
Sosyal Güvenlik Kurumu	1
CB Sosyal Politikalar Kurulu	1
Radio Televizyon Üst Kurulu	1
Gaziantep Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü	1
Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğü	1
Eskişehir Gençlik Ve Spor İl Müdürlüğü	1
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	1
Bakırköy Belediyesi	1
Bulancak Belediyesi	1
Sarıkamış Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	1
Sorgun Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	1

Tablo 4’de çocukları içeren ombudsman kararlarına başvuruya konu olan idarelere yer verilmiştir. Tabloya göre en fazla başvuruya konu idare Adalet Bakanlığı olurken onu Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı takip etmiştir.

SONUÇ

Araştırma kapsamında çocuk kavramını içeren ombudsman kararlarının yıllara göre dağılımına bakıldığında kararların büyük oranda 2022 yılında alındığı sonucuna ulaşılmıştır. Ardından alınan kararların türlerine yönelik inceleme gerçekleştirildiğinde alınan kararların çoğunun tavsiye türünde olduğu gözlenmiştir. Bu durum aslında ombudsmanlık kurumunun çocuk temelli kararların genelinde başvuruya konu idareye öneriler sunduğunu göstermektedir. Çocuk kavramı bazında yapılan inceleme neticesinde tavsiye kararı taşıyan ombudsman kararı sayısının fazla olması durumu idare tarafından gerçekleştirilen uygulamaların uygun olmadığını ve ya yetersiz olduğunu düşündürülebilir. Ombudsmanı en önemli özelliklerinden birisi de vermiş olduğu kararlarının bağlayıcı nitelik taşımasıdır. Fakat son zamanlarda kurumların verilen tavsiye kararlarına uyma konusunda istekli olduğu ve ombudsman kararlarına yönelik farkındalık geliştiği de söz konusudur. Özellikle 2016 yılında alınan kararlara uyulma oranı %42 iken 2021 yılında %79’a ulaşmıştır. 2017 yılında kurumun karar türleri arasında dostane çözüm karar türünün eklenmesiyle çözüm türü de eklenmiştir ve bu bağlamda sadece 2021 yılı için dostane çözüme ulaştırılan karar sayısı 3160 olarak gerçekleşmiştir. Çalışma kapsamında alınan kararların konuları incelendiğinde en fazla karar konularının çoğunlukla mahkumların başvurusu olduğu gözlenmiştir. Mahkumlar tarafından yapılan başvuruların konusu çocuk ve ailelerinin bulunduğu illere nakil edilme isteğine yöneliktir. Bu konunun ardından çalışmaya konu diğer kararlara bakıldığında ise yer alan karar konularının özel gereksinimli bireylere yönelik yardım, eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi gibi konularda olduğu görülmüştür. Özel gereksinimli bireylere yönelik olarak yapılan sosyal yardım ve hizmetlerin amacına ulaşabilmesi ve uygulamadaki eksikliklerin giderilmesi için kişilerin sahip oldukları hak ve yükümlülükler konusunda bilinçlendirilmesi gereklidir (Buluş, 2022). Özel gereksinimli bireylerin ve yakınlarının ombudsmanlık kurumuna yapmış oldukları başvurularda aslında bireylerin sosyal hizmetler açısından bilinçlendiğini göstermektedir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre ombudsman kararlarına konu olan idareye bakıldı-

ğında başvuruya konu olan en fazla idare Adalet Bakanlığı olurken, bunu Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı takip etmiştir. Başvuru konularında en fazla başvuru konusunun mahkumların nakil isteklerini içermesi durumu Adalet Bakanlığına bağlı olduğu için başvuruya konu idare olarak en fazla olması da olağandır. Çocuk kavramını içeren ombudsman kararlarında en fazla başvuruya konu edilen durumun en fazla mahkumların aileleri ve çocuklarının olduğu illere nakil edilmesi konusu yer alırken Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Messina kararında bir mahpusun ailesiyle ilişkisini devam ettirmesinde devletin pozitif bir yükümlülüğünün olduğunu belirtmiş ve yetkililerinin mahkumun yakın aile üyeleriyle görüşmesini devam ettirmesi konusunda yardımcı olması, mahkumun aile hayatına saygı hakkının önemli bir parçası olduğunu belirtmiştir (Osmanoğlu ve Parlak, 2021). AİHM kararları ve çocuğun ailesi ile sosyal gelişimde ailesini tanımmasının öneminden hareketle mahkumların aile ve çocuklarının olduğu illere nakil edilme isteklerinin olumlu karşılanması gerekmektedir. Başvuruya konu olan diğer bir durum ise çocuklara yönelik gerçekleştirilmesi beklenen ve istenen sosyal yardımlardır bunlar özel gereksinimli çocuklarına maddi destek yardım istenmesi, eğitim öğretim sürecinde burs desteklerinin verilmesidir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 42. maddesinde “Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır” ve 61. maddesinde “Devlet, harp ve vazife şehitlerin dul ve yetimleriyle, malül ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar. Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirler alır.... Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır.” hükümlerine yer verilmiştir. Anasayımızda yer alan hükümlere göre ombudsmanlık kurumu tarafından bireylerin çocukları hakkında istemiş oldukları sosyal yardım vb. başvuruların olumlu sonuçlanması gerekmektedir. Başvuruya konu olan durumlardan bir tanesinin çocuk oyun alanlarının istenmesidir. 1959 yılında yayınlanan Çocuk Hakları Bildirgesinin 7. Maddesinde “Çocuğa eğitimde olduğu gibi, oyun oynamada da tam fırsat tanınmalıdır; toplum ve kamusal otorite bu hakkı yerine getirmeye çalışmalıdır.” ifadesi yer alırken 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 31.maddesinde; “Taraflar Devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe

katılma hakkını tanırlar. Taraf Devletler, çocuğun kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılma hakkını saygı duyarak tanırlar ve özendirirler ve çocuklar için, boş zamanı değerlendirmeye, dinlenmeye, sanata ve kültüre ilişkin (etkinlikler) konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik ederler.” hükmü vurgulanmıştır (UNİCEF, 2023). Türkiye Cumhuriyeti'nin de Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne taraf olduğu bilinmektedir ve bu sebeple ombudsmanlık kurumunun çocuklar için oyun oynama alanları, sanat, spor vb. etkinliklere katılmalarına yönelik başvurulara olumlu yönde karar vermesi beklenmektedir.

Yöneten ve yönetilenler arasındaki uyuşmazlıkların çözümü ülkenin güncel refahı açısından önemlidir, ancak çocuk konusu mevzu olduğunda alınan kararların ülkenin hem bugününü hem de geleceğini etkileyeceği unutulmamalıdır. Ombudsmanlık kurumunun devlet ve toplum üzerinde sahip olduğu koruyucu, düzenleyici ve yol göstericilik görevleri, çocuk açısından değerlendirildiğinde daha da bir önem kazanmaktadır. Ombudsmanlık Kurumu'nun almış olduğu kararların çocuklar nezdinde incelendiğinde kurumun işlevlerini yeterince yerine getirdiği söylenebilir. Ancak Çocuk Ombudsmanlığı kavramının Türkiye'de ayrı bir bölüm olarak kurulması gerektiğine inanılmaktadır. Öte yandan KDK tarafından 2014 yılında gerçekleştirilen bir çalışmayla çocukların direkt erişim sağlayabileceği bir internet sitesi oluşturulmasının ve direkt olarak çocukların erişimine sunulmasının ülkemiz açısından önemli bir adım olduğu düşünülmektedir. Bu internet sitesinde 5-12 yaş grubu ve 12-18 yaş grupları ve de görme engelli çocuklar için olmak üzere ayrı ayrı sayfalar hazırlanmıştır. Bu yaş gruplarının özelliklerine uygun olarak içerik ve erişim sağlanmıştır. Çocuklar bu web sayfası üzerinden kendi haklarına ilişkin başvurularda bulunabilmektedirler (KDKcocuk, 2022). Gelecekte yapılacak çalışmalar açısından, Ombudsmanlık Kurumu'nun velilere, öğretmenlere ve çocuklara daha iyi tanıtılabilmesi toplumun refahı açısından kıymetlidir. Ombudsmanlık kavramı ve Ombudsmanlık Kurumu'nun tanıtılması ve görevlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için veli ve öğretmenlere eğitimler düzenlenmelidir. Ayrıca geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın Ombudsmanlık Kurumu ve kavramını daha iyi anlayabilmeleri açısından okulöncesi eğitim programlarında Ombudsmanlık kavramına ve Kurumuna değinilmesinin faydalı olacağına inanılmaktadır. Unutmamak gerekir ki ağaç yaş iken eğilir ve erken çocukluk döneminde edinilen bilgiler daha kalıcı olmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, geleceğin yetişkinleri olacak çocukların bireysel haklarını korumak ve yaşayabilecekleri olası hak ihlalleri karşısında sahip

oldukları hakların neler olduğunu öğrenmelerinin ve de hak ihlalleri karşısında nereye başvurabileceklerini bilmelerinin önemli olduğuna inanılmaktadır. Türkiye’de Ombudsmanlık Kurumunun işlevleri hakkında erken çocukluk dönemindeki çocukların kendi yaş düzeylerine uygun bir şekilde fikir sahibi olmaları, çocukların sosyal ve duygusal gelişimleri açısından önemlidir. Bu bağlamda bu çalışmanın bundan sonra yapılacak program çalışmalarına ve araştırmalara ışık tutacağına inanılmaktadır.

KAYNAKÇA

- ALTUĞ, Yılmaz (2002). **Kamu Denetçisi (Ombudsman)**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Rektörlük Yayını.
- ASKER, Mehmet (2022). **Türkiye’de Kamu Denetçiliği Kurumu, Hukuki Yapısı ve İşlevselliği** (Yüksek Lisans Tezi). Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bitlis.
- ASLAN, Kadir (2002). Değişen Toplumda Aile ve Çocuk Eğitiminde Sorunlar. **Eğitim Dergisi**, 1(2).
- BULUŞ, Sıdıka (2022). Engelli Bireylere Yönelik Kamusal Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler . **Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi** , Prof. Dr. M. Fatih UŞAN’a Dekanlıkta 10. Yıl Anısına Teşekkür Armağanı (2022-2) , 835-872 . DOI: 10.33432/ybuhukuk.1136491
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener, KILIÇ ÇAKMAK, Ebru, AKGÜN, Özcan Erkan, KARADENİZ, Şirin ve DEMİREL, Funda (2019). **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. (26. Baskı). Pegem Akademi.
- COHEN, C. (2005). **Influence of Parental Beliefs On Attitudes And Exercise Levels In Middle School Children**. (Doktora Tezi). Florida State University, Florida.
- ÇETİNKAYA, Ertan ve TAŞAR, Fatih (2017). Fen bilimleri eğitimi alanında Türkiye merkezli argümantasyon araştırmalarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi** 1-29.
- ÇKK(2005). “**Çocuk Koruma Kanunu**.” Resmi Gazete Sayı: 25876
- PARLAK, Bekir, DOĞAN, Kadir Caner (2019). **Postmodern Kamu Yönetimi**. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- ELKİND, David. (1999). Çocuk ve Toplum Gelişim ve Eğitim Üzerine Denemeler. **Çev.Demet Öngen**, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- GÖKÇE, Ali Fuat (2012). Çağdaş Kamu Yönetiminde Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) ve Türkiye İçin Askeri Ombudsmanlık Önerisi. **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**.
- GÜLER, Samet Çağrı (2022). **Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde İdarenin Denetimi: Kamu Denetçiliği Kurumu Örneği** (Yüksek Lisans Tezi). Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- GÜRBÜZ, Sait ve ŞAHİN, Faruk (2018). **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- JORGENSEN, Per Schultz, LETH, Ingrid ve MONTGOMERY, Edith (2011). The Children's Rights Convention in Denmark: A Status Report on Implementation., **Early Education and Development**, 22(5), 839–862.
- KARADOĞAN, Umut (2019). "Çocuk ve Çocukluk" Kavramının Tarihsel Süreçte Değerlendirilmesi . Çocuk ve **Medeniyet** , 4 (7) , 195-226 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cm/issue/57213/807902>
- KDKÇocuk(2022). "KDK Çocuk Hakkımızda" <https://kdkcocuk.gov.tr/anasayfa/hakkimizda/index.html?theme=the-box> (01.12.2022).
- MAMUR IŞIKÇI, Yasemin ve İNCE, Doğukan (2019). Çocuk Haklarının Korunması ve Geliştirilmesinde Örnek Bir Model: Norveç Çocuk Ombudsmanı. **Ankara Barosu Dergisi** 76, 51-74
- ONUR, Bekir (2005). **Türkiye'de Çocukluğun Tarihi** (2.bs.). Ankara: İmge Yayıncılık.
- OSMANOĞLU, Bilal ve PARLAK, Oğuzhan Emre (2021). Mahpusların Aileleri Ve Yakınlarıyla Görüşme Hakkı . **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** , 18 (1) , 237-290 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yuhfd/issue/60648/894831>
- ÖNEN, Mustafa ve ERGÜZEL Enis (2021). İskandinavya Çocuk Ombudsmanlığı Sistemi ve Türkiye'ye Uygulanabilirliği. **Ombudsman Akademik**. 7. 33-65.
- ÖZTAN, Güven Gürkan (2013). **Türkiye'de Çocukluğun Politik İnşası**. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- PARLAK, Bekir ve DOĞAN, Kadir Caner. (2016). **Kamu Yönetimi: Kamu Yönetimi Disiplininin Gelişmesinde Rol Oynayan Kuramsal Yönler Üzerine Bir Giriş**, İstanbul: Bera Basım Yayım.
- SOYKAN, Müslüm (2022). Kadın, Çocuk ve Aile Ombudsmanlığı Dünya Örneklerinin Türkiye'de Kamu Denetçiliği Kurumu Çalışmaları Bağlamında Değerlendirilmesi. **Türk Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, 3(1), 01-12.
- SUBAŞI, Münevver ve OKUMUŞ, Kübra (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 21(2),419-426.

- SUNAL, Handenur (2021). **Türkiye’de Kamu Kurumlarının Ombudsmanlık Denetimi Üzerine Nitel Bir Araştırma.** (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- TAN, Mine (1989) “Çağlar Boyunca Çocukluk”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 22(1) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/788106>.
- ANAYASA (1982). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası Erişim Tarihi: 28.04.2023
- TCK(2004). “**Türk Ceza Kanunu.**” Resmi Gazete Sayı: 25611
- TDK (2022) “**Türk Dil Kurumu Sözlük.**” <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim Tarihi: 2.12.2022
- TEMİZKAN, Koray (2008). **Ombudsmanlık Kurumu ve Günümüzde Türkiye’de Uygulanabilirliği**, (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- TUTAL, Erhan (2014). **Dünyada ve Türkiye’de Ombudsmanlık: İdarenin Denetimi, Ombudsmanlık Müessesesi. Dünyadan Örnekler, 6328 Sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun İncelenmesi, Anayasa Mahkemesi Kararı.** Adalet Yayınevi, Ankara.
- UNİCEF(2023). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Erişim Tarihi: 28.04.2023
- UYAN SEMERCİ, Pınar, MÜDERRİSOĞLU, Serra, KARATAY, Abdullah, EKİM AKKAN, Başak, KILIÇ, Zeynep, OY, Burcu ve URAN, Şaylan (2012). **Eşitsiz Bir Toplumda Çocukluk**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- YALÇIN, Alemdar ve AYTAŞ, Gıyasettin (2005). Çocuk Edebiyatı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan (2016). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.** (10. Baskı). Seçkin Yayıncılık.